

Mieszko II. Kryzys monarchii wczesnopiastowskiej

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa interaktywna](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

-
- Cytat za: *Wybór źródeł do historii Polski średniowiecznej (do połowy XV wieku)*, t. 1, *Spółeczeństwo i państwo polskie do połowy XIII wieku*, oprac. G. Labuda, B.

Miśkiewicz, Poznań 1966, s. 76.

- Cytat za: *Cudzoziemcy o Polsce. Relacje i opinie*, wybór i oprac. J. Gintel, t. 1, *Wiek X-XVII*, Kraków 1971, s. 78–79.
- Źródło: Gall Anonim, *Kronika polska*. Cytat za: Paweł Jasienica, *Polska Piastów*, Warszawa 2007, s. 95–95.

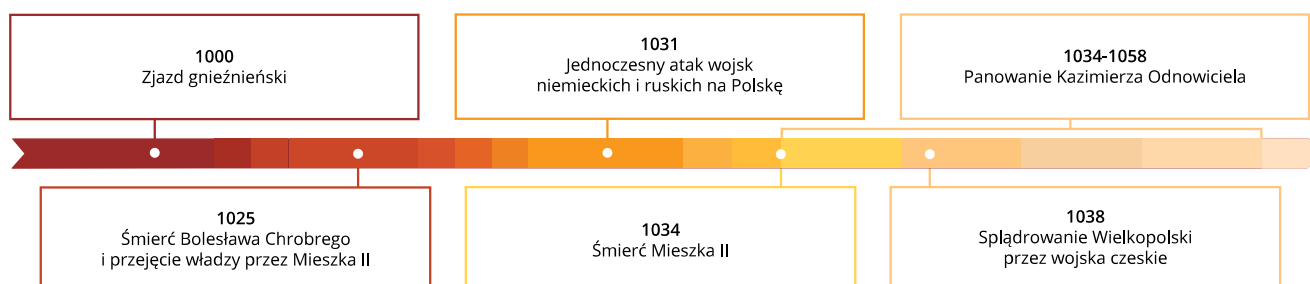

Mieszko II. Kryzys monarchii wczesnopiastowskiej

Mieszko II uśmierza bunt Pomorzan.

Źródło: Angelo Campanella (1748–1811), Wikimedia Commons, domena publiczna.

Mieszko II objął schedę po Bolesławie Chrobrym z pominięciem praw swoich przyrodnich braci, pozostałych synów zmarłego króla: starszego Bezpryma i młodszego Ottona. Nowy monarcha służył z wykształcenia, znał łacinę, grekę i język niemiecki. Ponieważ Bolesław Chrobry prowadził wojny ze wszystkimi niemal sąsiadami, dlatego też trwające konflikty z cesarstwem, Czechami, Rusią i Węgrami sprawiły, że królowi Mieszkowi II przyszło rządzić w wyjątkowo niekorzystnych okolicznościach. Starał się kontynuować ojcowską politykę ekspansji, utrzymywał więc kontakty z opozycją niemiecką, szachując króla Konrada II. Władca I Rzeszy Niemieckiej szybko uporał się jednak z kłopotami wewnętrznymi i w 1027 r. koronował się na cesarza rzymskiego. Początkowe sukcesy Mieszka II przerwał atak sąsiadów, w kraju zapanował kryzys polityczny, doszło do upadku władzy królewskiej i wewnętrznych wystąpień, także wobec Kościoła.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, do czego doprowadziło wygnanie przez Mieszka II przyrodnych braci.
- Opisziesz, w jaki sposób i na jakich warunkach Mieszko II odzyskał władzę.
- Przeanalizujesz przyczyny reakcji pogańskiej.

Przeczytaj

Upadek władzy królewskiej

W 1031 r. nastąpił jednoczesny atak na Polskę wojsk niemieckich Konrada II oraz ruskich księcia Jarosława Mądrego. Osamotniony Mieszko poniósł zupełną klęskę i zbiegł do Czech, gdzie został schwytany przez czeskiego księcia Ołdrzycha. Państwo Piastów pogrążyło się w głębokim kryzysie, ale klęska króla wynikała również z przyczyn wewnętrznych. Bezprym i Otton, przyrodni bracia Mieszka, odsunięci wcześniej od dziedziczenia przez Bolesława Chrobrego, domagali się udziału we władzy. Wygnani przez Mieszka II, wraz z wojskami ruskimi wkroczyli do Polski. Cesarz na tronie polskim osadził Bezpryma, wyznaczając jednocześnie dzielnice Ottonowi i innemu Piastowi, kuzynowi Mieszka – Dytrykowi. Zwierzchnictwo cesarstwa nad Polską zostało w pełni przywrócone, a walki wewnątrzdynastyczne obniżyły autorytet Piastów.

Po kilku miesiącach okrutnych rządów Bezprym został w 1032 r. zamordowany. Wówczas Mieszko II powrócił do Polski za cenę zrzeczenia się korony królewskiej oraz hołdu złożonego cesarzowi w Merseburgu. W następnym roku, po zgonie Ottona, Mieszko wygnał Dytryka i zjednoczył kraj, już jednak w 1034 r. sam zmarł, przed śmiercią przekazawszy władzę swej żonie, królowej Rychezie, i synowi, Kazimierzowi, później nazwanemu Odnowicielem.

Bunt i nawrót pogaństwa

Zbuntowani poddani zmusili Kazimierza do opuszczenia kraju. Książę uciekł na Węgry, gdzie został uwięziony przez króla Stefana. Upadek władzy centralnej spowodował w latach 30. XI w. tzw. reakcję pogańską, czyli wystąpienie przeciwko Kościołowi, w wyniku którego

Odrysowana zaginiona karta z tzw. *Kodeksu Matyldy*, średniowiecznego kodeksu z ok. 1027 r., będącego prezentem Matyldy, księżnej lotaryńskiej i córki księcia szwabskiego, dla króla Mieszka II. Scena przedstawia moment wręczania daru. Celem podarunku było uzyskanie wsparcia Mieszka jako sojusznika przeciwko królowi niemieckiemu Konradowi II.

Wyjaśnij, o czym świadczy scena przedstawiona na miniaturze.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

czego wypowiedzieć nie możemy bez płaczu i lamentu – podnieśli bunt przeciw biskupom i kapłanom Bożym i niektórych z nich, jakoby w zaszczytniejszy sposób, mieczem zgładzili, a innych, jakoby rzekomo godnych lepszej śmierci, ukamienowali.

Źródło: Gall Anonim, *Kronika polska*. Cytat za: Paweł Jasienica, *Polska Piastów*, Warszawa 2007, s. 95–95.

Istotne znaczenie miał też zapewne upadek autorytetu dynastii spowodowany spektakularną klęską Mieszka II i jego walką z braćmi. Niewątpliwie dał też o sobie znać **separatyzm** plemion niegdyś podbitych przez Polan, np. na Mazowszu Mieciał, dawny **cześnik** dworu Mieszka, zorganizował własne państewko, które przetrwało do 1047 r. To właśnie tam uciekali mieszkańcy objętej powstaniem Wielkopolski. Niezależność Pomorza, gdzie do władzy doszli lokalni książęta, okazała się bardziej trwała.

Słownik

cześnik

nadworny urzędnik w średniowiecznej Polsce (do końca XIII w.), który był odpowiedzialny za zaopatrzenie piwnicy władcy i przygotowywanie podczas uczt pucharów z winem; od XIV w. był to tytuł honorowy

danina

podatek, opłata składana przez poddanych

pogaństwo

(z łac. *paganus* – bałwochwalca, oddający cześć fałszywym bóstwom) dla chrześcijan: wyznawanie religii niechrześcijańskiej, szczególnie politeistycznej

scheda

(łac. *scheda* – rozdarty kawałek) spadek, dziedzictwo; odziedziczenie majątku, władzy lub wysokiego stanowiska; także: przeszłe tradycje, które mają wpływ na teraźniejszość

separatyzm

(z łac. *separatio* – oddzielenie) dążenie jakiejś grupy etnicznej, religijnej lub politycznej do wyodrębnienia się z większej całości polityczno-społecznej

Słowa kluczowe

reakcja pogańska, Polska wczesnopiastowska, polskie średniowiecze, Bezprym, Mieszko II, książę czeski Brzetysław, Polska pierwszych Piastów

Bibliografia

Wielka historia Polski, t. 1–10, Oficyna Wydawnicza FOGRA, Kraków 2016.

P. Jasienica, *Polska Piastów*, Warszawa 2007.

Mieszko II, dodatek „Rzeczpospolitej” z cyklu *Władcy Polski* (nr 2a), 15.09.2007.

Wybór źródeł do historii Polski średniowiecznej (do połowy XV wieku), t. 1, *Społeczeństwo i państwo polskie do połowy XIII wieku*, oprac. G. Labuda i B. Miśkiewicz, Poznań 1966.

Mapa interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą, a następnie wykonaj polecenia.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Oceń postępowanie Brzetysława. Wyjaśnij, jaki był cel przeniesienia relikwii św. Wojciecha i innych męczenników do Czech.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Na podstawie zamieszczonych tekstów źródłowych wyjaśnij różnice w kronikarskich relacjach. Z czego mogą one wynikać?

Twoja odpowiedź

Polecenie 4

Porównaj powyższą mapę z mapą Polski za Bolesława Chrobrego (poniżej) i wskaż różnice terytorialne między państwem Piastów w 1025 r. a ok. 1040 r.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., Stentor, licencja: CC BY-SA 3.0.

Tvoja odpowiedź

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmami, a następnie wykonaj polecenia.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DhUg5YAib>

Nagranie filmowe dotyczące Mieszka drugiego i kryzysu monarchii wczesnopiastowskiej, część pierwsza.

Polecenie 2

Wskaż przyczyny porażki polityki zagranicznej Mieszka II.

Polecenie 3

Wyjaśnij, dlaczego w 1031 r. Mieszko II został wygnany z kraju i opisz, w jakich okolicznościach powrócił do Polski.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DhUg5YAib>

Nagranie filmowe dotyczące Mieszka drugiego i kryzysu monarchii wczesnopiastowskiej, część druga.

Polecenie 4

Wyjaśnij, dlaczego mówimy o upadku pierwszej dynastii piastowskiej, i opisz konsekwencje tego wydarzenia.

Polecenie 5

Wyjaśnij, czym była reakcja pogańska i skąd wiadomo, że po upadku pierwszej dynastii piastowskiej do niej doszło.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DhUg5YAib>

Nagranie filmowe dotyczące Mieszka drugiego i kryzysu monarchii wczesnopiastowskiej, część trzecia.

Polecenie 6

Wymień przyczyny wrogich kontaktów z sąsiadami za panowania Mieszka II.

Polecenie 7

Wyjaśnij, dlaczego ekspert określił dziedzictwo Bolesława Chrobrego jako trudne.

Ćwiczenie 1

Wymienione niżej wydarzenia ułóż w kolejności chronologicznej.

- początek powstania ludowego
- przejęcie władzy w Polsce przez Bezpryma
- najazd Brzetysława
- śmierć Mieszka II
- rezygnacja Mieszka II z korony królewskiej podczas zjazdu Merseburgu
- najazd Brzetysława na Polskę
- oblężenie Budziszyna przez wojska cesarza Konrada II

Ćwiczenie 2

Rozstrzygnij, czy wydarzenia opisane w tekście B były następstwem wydarzeń opisanych w tekście A. Uzasadnij odpowiedź, odwołując się do treści obu źródeł.

Tekst A

” Cesarz z małym wojskiem Sasów jesienną porą najechał Słowian i Mieszka, który długo stawiał mu opór, zmusił do zwrócenia mu krainy łużyckiej z kilkoma miastami i zdobyczą, zagarniętą w poprzednim okresie w Saksonii, i do zawarcia pokoju pod przysięgą.

Cytat za: Wybór źródeł do historii Polski średniowiecznej (do połowy XV wieku), t. 1, Społeczeństwo i państwo polskie do połowy XIII wieku, oprac. G. Labuda, B. Miśkiewicz, Poznań 1966, s. 76.

Tekst B

” Ks. II, rozdz. 5: Przybyto z całym świętym ciężarem szczęśliwie i radośnie do Czech i w wigilię św. Bartłomieja apostoła założono obóz blisko stolicy Pragi, koło potoku Rokitnicy, dokąd o świcie wyszło z procesją duchowieństwo i cały lud. Długi jej szereg ledwie mógł się rozwinąć na szerokim polu, procesja bowiem tak wyglądała: sam książę i biskup dźwigali na barkach słodki ciężar Chrystusowego męczennika Wojciecha, potem opaci razem nieśli relikwie Pięciu Braci, następnie arcykapłani z radością nieśli ciężkie (ciało) arcybiskupa Gaudentego, a za nimi postępowało dwunastu wybranych kapłanów z trudem dźwigających ciężar złotego krucyfiksu.

Cytat za: Cudzoziemcy o Polsce. Relacje i opinie, wybór i oprac. J. Gintel, t. 1, Wiek X–XVII, Kraków 1971, s. 78–79.

Dla nauczyciela

Autor: Stanisław Mrozowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Mieszko II. Kryzys monarchii wczesnopiastowskiej

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

IX. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:

2) opisuje zmiany terytorialne państwa polskiego w X–XII w.;

3) rozpoznaje tendencje centralistyczne i decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X–XII w.;

Kształowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- opisuje sytuację wewnętrzną i zewnętrzną Polski w momencie objęcia władzy przez Mieszka II;
- wyjaśnia, dlaczego Mieszko II stracił władzę;
- charakteryzuje kryzys monarchii piastowskiej w XI w.;
- wyjaśnia, czym była reakcja pogańska w połowie XI w.;
- omawia straty terytorialne Polski w połowie XI w.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Mieszko II. Kryzys monarchii wczesnopiastowskiej”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” tak, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i wykonywać polecenia.

Faza wstępna:

1. Nauczyciel odczytuje wyświetlony na tablicy temat lekcji oraz cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”.
2. Raport z przygotowań. Nauczyciel za pomocą dostępnego w panelu użytkownika raportu sprawdza przygotowanie uczniów do lekcji, m.in. kto zapoznał się z udostępnionym e-materiałem. Prowadzący zadaje uczniom pytanie o umiejscowienie tematu lekcji w czasie. Pyta: W jakim okresie się znajdujemy? Co ważnego działo się wcześniej? Prosi jedną osobę o podsumowanie, w jakich okolicznościach Mieszko II objął władzę i jaka była sytuacja królestwa polskiego.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel odtwarza film z sekcji „Film + Sprawdź się” i poleca, aby wybrana osoba (albo ochotnik) przedstawiła okoliczności ataku wojsk niemieckich i ruskich oraz konsekwencje tych wydarzeń. W razie potrzeby koryguje błędy i uzupełnia informacje.
2. Nauczyciel zadaje uczniom pytania: W jaki sposób Mieszko II powrócił do kraju? Czy udało mu się przywrócić prestiż władzy królewskiej i odwrócić trend

decentralistyczny? Jak wyglądał dalszy przebieg piastowskich rządów? Uczniowie udzielają odpowiedzi, mogą wzajemnie dopowiadać istotne ich zdaniem informacje. Ważne, aby omówili wydarzenia związane z tzw. reakcją pogańską i najazdem księcia czeskiego Brzetysława.

3. Praca z multimedium („Mapa interaktywna”). Nauczyciel poleca, aby uczniowie zapoznali się z mapą interaktywną. Następnie prosi wybraną osobę, aby wskazała tereny utracone przez Polskę w wyniku najazdu czeskiego pod koniec lat 30. XI w.
4. Uczniowie dobierają się w pary i wykonują polecenie 2: oceniają postępowanie Brzetysława i wyjaśniają, jaki był cel przeniesienia relikwii św. Wojciecha i innych męczenników do Czech. Przedstawiciele wybranej pary prezentują swoją odpowiedź, pozostali uczniowie się do niej odnoszą.

Faza podsumowująca:

1. W ramach podsumowania uczniowie wykonują polecenie 4 z sekcji „Mapa interaktywna”: porównują zmiany terytorialne Polski, jakie zaszły między państwem Piastów w 1025 r. a ok. 1040 r.
2. Nauczyciel ponownie odczytuje temat lekcji „Mieszko II. Kryzys monarchii wczesnopiastowskiej” i inicjuje krótką rozmowę, pytając, czego uczniowie się nauczyli. Na koniec poleca chętnemu uczniowi podsumowanie i – jeśli to potrzebne – uzupełnia informacje.

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenia nr 1 i 2 z sekcji „Film + Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Wielka historia Polski, t. 1–10, Oficyna Wydawnicza FOGRA, Kraków 2016.

P. Jasienica, *Polska Piastów*, Warszawa 2007.

Mieszko II, dodatek „Rzeczpospolitej” z cyklu *Władcy Polski* (nr 2a), 15.09.2007.

Wybór źródeł do historii Polski średniowiecznej (do połowy XV wieku), t. 1, *Społeczeństwo i państwo polskie do połowy XIII wieku*, oprac. G. Labuda i B. Miśkiewicz, Poznań 1966.

Wskazówki metodyczne:

Uczniowie mogą zapoznać się przed lekcją z treścią mapy interaktywnej oraz filmem, aby przygotować się do późniejszej pracy. Multimedia te mogą być także przydatne w przygotowaniach do lekcji powtórkowej obejmującej okres od Mieszka II do Bolesława Krzywoustego.